

A bordányi és a ruzsai határban

A paradicsom a reménység

A homoki térségben soha nem termeltek még ennyi paradicsomot, mint az idén. A tagi gazdaságokban ez adja most a legtöbb munkát. Ha a szokásos hozamot nem csappantotta volna meg az aszály és a jégverés, az országos szükségletnek közel harmada megteremhetett volna szűkebb körülményeinkben. A hirtelen terület-növelés oka egyszerű, az elfagyott barack és szőlő elmaradt bevételeinek pótlására ez látszott legkézenfekvőbbnek. A paradicsom az utóbbi években tisztességgel hozott a termelőnek. Hogy végül is mennyi lesz a termés, az őszi időjárás jóindulatán múlik. Az első szedés után nagyon lassan érnek a bogycsok, az augusztusi hűvös napok jelentős késést okoznak.

A Bordányi Előre Szakszövetkezetben lévő a konzervgyárral közös feldolgozószalon csordogál még a paradicsomlé, Tavaly ilyenkor már az egész napos műszak, vagyis csúcs idejét éljük, most, a várható termés egytizedét sem vásárolták fel. Szerencséje a szövetkezetnek, hogy helyben a lévonal. Területük kétharmadát verte el a szent Kristóf napi jégeső. Nagyon kellett már a csapadék, de nem így. A sérült bogycsok egy részét így még fel tudták dolgozni, ha távolabbra kellett volna szállítani, a többszöri rakodást, várakozást már nem bírta volna. A szövetkezet úgy próbál segíteni tagjain, hogy az előszezonban 3 forint 40 fillérért vették át az első osztályú leparadicsomot,

jobbért mint más gazdaságokban. A magas szárazanyag-tartalom révén eddig még nem fízettek rá a többletkiadásra. A szebb, étkezési paradicsomot 4,50-ért veszik, amelyet Budapesten értékesítenek az ottani piaci áránál olcsóbban. Így igen kelendő a portékájuk. Más alig jut most a felvásárlótelepre. A nyári almát is elverte a jég, barackból meg csak mutatóban akad. Egy kevés burgonyát hoznak a 7,50-es ártól, de aki piacozni tud, az inkább elviszi, hisz tíz forint feletti ára van még a szedési szezonban is.

A szövetkezet utóbbi évek legnehezebbikét éli most. A téli fagy hatása már eleve rossz kezdetet jelentett. A barack és a szőlő elmaradt termése, a termőkarok újrateelése, a megnövekedett ápolási és növényvédelmi költségek, a számítások szerint csak a közösen 18 millió forintos kiesés, a háztáji nehéz lenne összesíteni, de ott még ennél is több a kár. A jégverés a biztosítási összegben felül közel ötmillió forintot vitt el a nagyüzemből. A kisebb portákon még növeli a kiesést, hogy zöld-ségfélékre alig kötöttek biztosítást, mivel ennek igen magas a díja. A saját rizikóvállalás hosszabb távon talán kifizetődik, mikor itt a baj, akkor viszont kellemetlen.

A gabona termésátlaga is igen alacsony volt az idén, a rozsét egyáltalán nem lehetett megállapítani, mert 180 hektáron lábon érte a jég. A napraforgóban bíznak még a megmaradt para-

dicsom mellett. Ha mindez sikerül, akkor a korábbihoz szerényebb nyereséggel, de talpon maradnak. A közösből több a lehetőség az elmentételezésre, az állattenyésztés mellett a kiegészítő tevékenység adta lehetőségeket még inkább megragadják. Több energiát fektetnek bele, s így több eredményt is várnak tőle.

Ruzsán, a Népszabadság térszében is hasonló a gondok. Homokon kevés nagyüzemben termelnek kukoricát. Itt az állatállomány takarmányozására biztonságosabbnak érzik, mint a beszerzést. A száraz július miatt felét le kellett silózni. A burgonyatermesztésnek nagy hagyománya van, sajnos a hozammal nem büszkélkedhetnek, a nyári szárazság miatt igen aprók a gumók. Az árva viszont nem panaszkodhatnak, nagyban, zsákkal együtt 8-9 forintot is adnak kilójáért. Durván ez a tavalyinál duplája, amiből könnyen sejthető, hogy a burgonyatermesztés másutt is gyenge. A fogyasztók számára nem túl rózsásak az előjelek.

Vetőburgonyát a saját részükre termelnek. Az árpa után vetették, s öntözik, így egyelőre bíznak a termésben. Egy érdekes ellentmondás már előre veti árnyékát. Már tavasszal drágább volt az étkezési, mint a vetőkrumpli, mivel az előbbi rögzített áras, a másik meg szabad. Ha ez a rendszer nem változik, jobban megéri a termést azonnal eladni, mint tárolni, s esetleg tavasszal olcsóbban kiadni.

T. Sz. I.

Elmélet és gyakorlat találkozása

A világ agykutatói Budapesten

A tudomány egyik legfontosabb területe ma az agykutatás. Sokak szerint azt a szerepet tölti be, amit a magfizika képviselt a harmincas években. Művelői szinte minden esztendőben előrukkolnak valamilyen új felfedezéssel, rendszerint olyasmival, ami az emberi fejlődés legalapvetőbb kérdéseire világít rá. A magyar agykutatók eredményeinek elismerését jelenti, hogy fővárosunk a házigazdája az idegtudományok napokban zajló, második világkongresszusának, amelyet az UNESCO támogatásával a Magyar Tudományos Akadémia keretében működő nemzeti IBRO (nemzetközi agykutató szervezet) -bizottság rendez.

A rendezvény szakmai házigazdája a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet, amelynek tudományos igazgatóhelyettesét, Vizi E. Szilveszter akadémikust, a szervezőbizottság főtitkárát arra kértük, foglalja össze, hol tartanak ma a tudományterület kutatói?

— Az idegtudományok elméleti alapjait az elmúlt évtizedek eredményei most érték el arra a szintre, hogy klinikailag, az orvosi gyakorlatban, a mindennapos egészségügyi ellátásban is felhasználhatók, alkalmazhatók. Az elmúlt két évtized kísérletei után az agy- és általában az idegrendszer működésének megértésében olyan ismeretekhez jutottunk, amelyek eredményeként aránylag egyre több súlyos ideg- és elmebetegség kiváltó okait megismerjük, s aránylag szelektív, hatékony gyógyszereket sikerült előállítani. Így mondhatjuk, hogy a szervezet kóros működését bizonyos esetekben gyógyszeres, de sebészeti beavatkozásokkal is normalizálni, javítani tudjuk.

A kutatások jelenlegi szakaszában, persze, azért mégiscsak azt kell mondanunk, hogy pillanatnyilag az úgynevezett feltérképezés időszakában vagyunk. Vagyis: az idegrendszer egyes területeiről sorban kimutatjuk, hogy ezek milyen elváltozásokért, vagy milyen klinikai kórképekért, tünetekért felelősek. Ennek igen nagy a jelentősége, mert ez az alaputatás ad lehetőséget arra is, hogy a továbbiakban most már megismerve a kórokat, megismerve, hogy mi hozza létre azt az idegrendszeri, pszichiátriai, el-

megyógyászati megbetegedést, eredményesen gyógyítani is tudjuk. Lényeges, hogy e kutatások a klinikával együtt, közösen folynak, s a részükről a „betegágyánál” felmerülő problémákat az alaputatást végzők próbálják megoldani. Ez az együttműködés a legjellemzőbb a kutatások jelenlegi szakaszában.

— A kongresszus sztártmája?

— Szerintem az egész világkongresszus legizgalmasabb témái azok, amelyek az alaputatási eredmények konkrét klinikai alkalmazásáról számolnak be. Az idegtudományok történetében ez a kongresszus az első, ahol a beszámolóban az alaputatások eredményeinek a gyakorlatba való átültetéséről, felhasználásáról, alkalmazásáról már igencsak konkrétan van szó. Például arról, hogy a mozgásszabályozó központnak a működését megismerve, ma már eddig gyógyíthatatlannak tartott kórosokat is gyógyítani lehet. Különböző idegrendszeri átültetésekről szóló eredmények ismertése is szenzációs számra megy.

— Hol, milyen területen léphet előre a közeljövőben az agykutatás?

— Csak azokon a területeken, amelyeken eredményes az alaputatás. Így izgalmas előrejelzés várható a központi idegrendszer olyan megbetegedéseiről, mint például a skizofrénia, vagy a különböző mániás kórképek.

— A magyar kutatók mi-ben a legjobbak?

— A magyar agykutatás nemzetközi híré — ezt nyugodtan elmondhatjuk. A neuroanatómia — az idegrendszer szerkezetének a megismerése — terén kiemelkedő Szentágothai János és iskolája. A másik: a neurofarmakológia, azaz az olyan gyógyszerek kutatása, amely az idegrendszer működését befolyásolják. Ebben a magyar gyógyszeriparnak is jelentős a tevékenysége. És a magyar kutatók a neuroendokrinológiában is kiemelkedőek: a vérpályán keresztül az idegrendszer különböző részeihez eljutó hormonoknak, testszáját anyagoknak az idegrendszeri hatásait vizsgálják. De jelentős eredményeket értek el hazai tudósok a magatartás, tehát az idegrendszer integrált, koordinált működésének a kutatásában is. E témákról, kérdésekről a világkongresszuson is lesznek

szimpóziumok, kerekasztal-konferenciák, munkaértekezletek, s ezek megtartására a nemzetközi agykutató szervezet többek közt éppen oly neves magyar tudósokat kért fel, mint például Adam György, Szentágothai János, Csillik Bertalan, Pásztor Emil, Salánki János...

(Tegyük hozzá: Vizi professzor önmagát nem is említette.)

— Az agy- és idegkutató szakemberek milyen betegcsoportokkal foglalkoznak? Hány embert érintenek az idegrendszeri megbetegedések a világban — és hazánkban?

— Ez a kutatási terület szoros összefüggésben áll csaknem minden betegséggel, mert az egész emberi szervezetet irányul. Hiszen bármely körképben, megbetegedésben fontos szerepet játszik az idegrendszer. Eleink során mindvégig a külvilág behatásai mind-mind az idegrendszeren keresztül érnek minket. Ennek megfelelően, az idegrendszeri megbetegedések dominálnak.

De a nem idegrendszeri megbetegedések kialakulásában is kulcsszerepet játszanak az idegrendszeri hatások. Ha csak a gyomor-fekélyt, a neurózist, a különböző szívbetegségeket, érmeleszedést tekintem, amelyek mind-mind idegrendszeri behatások eredményei is, akkor érthető, hogy a belgyógyászati kórképek kialakulásában jelentős részben, de a sebészeti kórképek egy részében is, mindenképpen igen fontos tényező az idegrendszer.

A kifejezett agy- és idegrendszeri károsodások pedig az ötödik-hatodik helyen állnak a leggyakoribb betegségek sorában... És sajnos egyre nő ez az arány. Az USA-ban például 4 millióan szenvednek az idős kori szenilitásban, amely egyébként már nemcsak az öregek betegsége. Egyre fiatalabb korosztályokat, gyakran már ötven év körülfelel sújt ná-lunk is ez a betegség. Azt már tudjuk, hogy az agy melyik területének megbetegedése okozza a fiatal kori szenilitást, ám a kiváltó kórokat sajnos még nem ismerjük pontosan. A káros környezeti hatásoknak komplex módon szerepe lehet ebben, csak még nem tudjuk, milyen módon — fejezte be beszélgetésünket Vizi professzor.

Csákváry Margit

Cigánygyerekek a „szigeten”

Az Isten háta mögött vertek tanyát — mondtam közönség helyett a hajdan volt tanyai iskola udvarára lépve Hajdú Gézáknak. A tábor vezetőjét az udvariatlan beborbanás nem zavarja, annál inkább izgatja, hogy látogatásom kizökkenti a gyerekeket az éppen folyó délelőtti foglalkozásokból. Látogatásom — minden igyekezetem ellenére — percekre ugyan, de mégiscsak megzavarja a várostól távolra húzódott kis közösség életét. Mint ahogyan maga a tábor is kizökkentette az itt lakókat megszokott életükből. Hiszen hátrányos, veszélyeztetett helyzetű cigánygyerekek számára hogyne lenne egy csodás sziget a Bartók Béla Művelődési Központ kettőshatári alkotóháza, ahol nemcsak a környezet elbűvölő, hanem a mindennapok foglalatossága is ritka élményt ad a tábori gyermekeknek.

A tiszta ágy, a divatos tréningruha, az agyagviz, a szöves, a gyöngyfűzés, a sárkánykészítés, esti szalonnasütés, kalácsdagasztás, a gon-

doskodás, a türelmes-segítő feléjük fordulás — mind-mind az élet szebbik oldalát kínálják nekik. A játékos, ügyességet lendítő foglalkozások közé pedig észrevétlenül ékelődnek a magyar beszédet tanító, a szokincs- és ismeretbővítő „órák”.

A táborot csupán 20 cigánygyerek élvezheti. A kiválasztottakkal 10 napon át hat feladattal töltözik. Gondozón, gyógypedagógusok, közművelődési szakemberek próbálkoznak tíz rövid nap alatt legalább valamiképp lefoglalni abból a bizonyos hátrányból. Persze csepp a tengerben ez az évente egy alkalommal mindössze néhány cigánygyerek számára berendezett tábor, mégsem lekiágyazható vállalkozás. Hiszen nem arról van szó, hogy néhány napra kiemelik családjukból, környezetükből a gyerekeket, s aztán sorsuk további alakulásával nem tördöve megfedekeznek róluk. A cigánytábornak elsődleges célja e hátrányos helyzetű gyerekeket megnyerni az egész esztendőben őket váró dorozsmai cigányklub szál-

mára, hogy aztán ebben a közösségben megtartsák, s végigkísérjék életüket legalább az ifjúkor határáig.

A cigánytábor vezetője Hajdú Géza egyszemélyben a cigányklub irányítója is. Egész évben köztük, velük van, immáron 4 esztendeje, amióta felvállalta a dorozsmai klub kis közösségének életét. Abban a szubkultúrában, ahol munkáját végzi, joggal lehet büszke arra, hogy az idén már van olyan klubbeli gyereke, aki szakmunkásképzőbe iratkozott. Bizva bizik benne: a továbbtanulók, szakmát akarók számára emelkedni fog. A nyári táborok — ahol a cigánygyerekek még kóstolják egy tartalmasabb élet lehetőségét — ösztönzést adnak a folytatásra, otthon a klubban.

Úgy hiszem cseppet sem túlzok, ha azt írom: a sorsuk miatt idekerült cigánygyerekek egy, a világtól eltérő körülményekre lennek. Bizni abban kell és lehet, hogy a táborban megismert — a mások számára oly természetes — életminta követésre ösztönöz.

K. K.

Segítsünk a rászorulóknak!

Közlekedésbiztonsági akció

Tolóköcsival, fehér botl, hallókészülékkel leélni egy életet — épp elég teher. Károsodott egészséggel, években, évtizedeken át sérülteként komoly gond már a közlekedés is. Különböző magyarázatra nem szorul hát, miért szentelik idei, őszi propagandaakciójukat a hátrányos helyzetű vakok, mozgássérültek, süketek és nagyothallók fokozott védelmének a közlekedésbiztonsági tanácsok. Az október elejétől december közepéig tartó akció idején településeinként, s országosan is nagyobb figyelmet kapnak majd a közlekedésszervezőktől, -tervezőktől, a társadalmi szervezetektől, a tömegkommunikációtól a veszélyeztetett emberek.

A szegedi kbt is megalkotta már operatív bizottságát, melynek tagjai munkálják majd ki az akció rendezvény- és feladat-

tervét, szoros kapcsolatban az érintett egyesületek vezetőségeivel. Az elképzelések között szerepel olyan szórólapp elkészítése, mely a városi közlekedés veszélyes helyeit tünteti fel, s amely megszívlelendő tanácsokat ad az egyébként is a bizonytalanság érzésével közlekedő embereknek. Film- és videovetítésekre hívják majd őket, s közlekedéssel foglalkozó szakembereknek mondhatják el napi gondjaikat. Előadás-sorozat, s a rokkantak, vakok és hallássérültek védelmét szolgáló eszközöket bemutató kiállítás is szerepel a programban. Forgalmiszervezési hiányosságokat kutatnak majd az illetékesek — épp a hátrányos helyzetű emberekre tekintettel, s a hivatásos gépjárművezetők oktatási programjában is helyet kap velük, segítők.

A szervezők számítanak az úttörők, ifjúgardisták, KISZ-esek, a vöröskereszt- és népprontaktivisták közreműködésére, s persze az egész társadalom figyelmére is. Azaz, várják az észrevételeket, javaslatokat, ötleteket, miképpen könyölythetnének még meg az egyébként is nehezebben gyalogló, buszozók helyváltoztatását, kapcsolatteremtését. Akár úgy, hogy nem engedjük fölszállni rossz buszra a gyengénlátót, a járművezetőhöz közeli első ajtóhoz szoktatjuk a mozgássérülteket, vagy rendszeresen felkeresik a hozzáértők a halláskárosultakat, hogy hallókészülékeiket karbantartsák. Egyáltalán: könnyítsenek a betegségük miatt visszahúzódo, befelé forduló élet élők helyzetén. Nem csupán az akció két és fél hónapja alatt

A táborélet „csodaszép”

